Inhoudelijke reactie onderzoeksverslag Vaderschap in de pedagogische basis
Door Gerda Groen, programma manager Home-Start Nederland
Juni 2026

In het onderzoeksverslag *"Vaderschap in de Pedagogische Basis"* valt op dat er een breed gedragen overtuiging bestaat dat vaders van grote betekenis zijn voor de ontwikkeling van kinderen, maar dat zij in de praktijk nog onvoldoende worden bereikt, betrokken en erkend binnen de pedagogische basis. Tegelijkertijd laat het onderzoek zien dat er veel goede initiatieven zijn, maar dat deze vaak incidenteel blijven en nog onvoldoende zijn ingebed in beleid en werkwijzen.

Inhoudelijke reactie

1. Belangrijkste aandachtspunten

1. Vaders zijn aanwezig, maar niet vanzelfsprekend zichtbaar

Een rode draad in het onderzoek is dat vaders wel degelijk betrokken willen zijn bij hun kinderen, maar zich regelmatig ongezien, onvoldoende aangesproken of minder welkom voelen binnen opvoedondersteuning en hulpverlening. Veel voorzieningen zijn historisch gegroeid vanuit een moedergericht perspectief, waardoor vaders minder snel aansluiting vinden.

Voor welzijnsorganisaties betekent dit dat de vraag niet alleen moet zijn: *"Willen vaders meedoen?"*, maar vooral: *"Hoe zorgen wij ervoor dat vaders zich uitgenodigd en erkend voelen?"*

2. Bereiken van vaders vraagt een andere aanpak

Meerdere respondenten geven aan dat open uitnodigingen vaak vooral moeders bereiken. Vaders blijken eerder aan te haken bij concrete activiteiten, praktijkgerichte bijeenkomsten, ervaringsuitwisseling of activiteiten met een duidelijk doel. Ook lotgenotencontact tussen vaders blijkt waardevol.

Dit vraagt om maatwerk in communicatie, werkvormen en werving.

3. Vaderschap is een ontwikkelproces

Het verslag introduceert het begrip *patrascentie*: de ontwikkeling van mannen naar hun rol als vader. Net zoals er steeds meer aandacht is voor de ontwikkeling van het moederschap, vraagt ook de ontwikkeling van vaderschap om erkenning en ondersteuning.

Professionals hebben vaak oog voor de moeder-kindrelatie, maar minder voor de ontwikkeling van de vader als opvoeder. Juist in de eerste levensjaren van een kind liggen hier kansen.

4. Het gaat niet om gelijkheid maar om gelijkwaardigheid

Een belangrijke nuance uit het onderzoek is dat betrokken vaderschap niet betekent dat vaders en moeders exact hetzelfde doen. Verschillende respondenten benadrukken dat kinderen behoefte hebben aan zowel nabijheid als richting, veiligheid én stimulering van autonomie. Die functies kunnen door meerdere opvoeders worden ingevuld, maar vragen wel erkenning van de unieke bijdrage van vaders.

5. Sociaal-economische factoren spelen een grote rol

Verschillende praktijkvoorbeelden laten zien dat veel vaders door werk, financiële druk of culturele verwachtingen minder zichtbaar zijn in de opvoeding. Het ontbreken van tijd, flexibele werktijden of passende voorzieningen vormt een reële belemmering.

Daarom mag betrokken vaderschap niet uitsluitend worden gezien als een individuele keuze, maar ook als een maatschappelijk vraagstuk.

Aanbevolen beleidspunten

1. Maak vaderinclusief werken expliciet beleid

Vaderbetrokkenheid zou niet afhankelijk moeten zijn van individuele professionals, maar onderdeel moeten zijn van het kwaliteitsbeleid van welzijnsorganisaties.

Denk daarbij aan:

- vaders standaard uitnodigen bij intakegesprekken;
- beide ouders actief aanspreken in communicatie;
- vaderbetrokkenheid opnemen in methodieken en werkprocessen;
- monitoren of vaders daadwerkelijk deelnemen aan trajecten.

2. Ontwikkel een vaderstrategie

Veel organisaties hebben een gezins- of ouderbeleid, maar geen specifieke strategie voor het bereiken van vaders. Hierdoor zijn het toch vaak de moeders die bereikt worden.

Een vaderstrategie kan bestaan uit:

- gerichte communicatie;
- specifieke activiteiten voor vaders;
- ambassadeurschap van betrokken vaders;
- samenwerking met vaderinitiatieven en ervaringsdeskundigen.

3. Versterk de pedagogische basis rondom de eerste 1000 dagen

Het onderzoek laat zien dat zwangerschap, geboorte en de eerste levensjaren belangrijke momenten zijn om vaders te betrekken.

Welzijnsorganisaties kunnen hierbij aansluiten door:

- vaderspecifieke informatie te bieden;
- vadergroepen voor jonge ouders te organiseren;
- aandacht te besteden aan mentale gezondheid van vaders;
- samen te werken met geboortezorg en Kansrijke Start-netwerken.

4. Investeer in community-vorming

De kracht van initiatieven als Ontmoeten & Zo, PapaTijs en Vadercentrum Adam zit in ontmoeting, herkenning en onderlinge steun.

Beleid zou daarom moeten inzetten op:

- laagdrempelige ontmoetingsplekken;
- vadernetwerken;
- lotgenotencontact;
- informele steunstructuren in wijken.

5. Versterk samenwerking tussen onderwijs, welzijn en ouders

De voorbeelden vanuit scholen en wijkgericht werken laten zien dat scholen belangrijke toegangspoorten zijn voor ouders én vaders.

Een integrale aanpak waarin welzijnswerk zichtbaar aanwezig is op scholen biedt veel kansen voor het versterken van de pedagogische basis.

Organisatorische werkpunten voor welzijnsorganisaties

Korte termijn (0-1 jaar)

1. Doe een vadercheck

Breng in kaart:

- hoeveel vaders deelnemen aan activiteiten;
- hoeveel vaders aanwezig zijn bij intakegesprekken;
- welke belemmeringen professionals ervaren
-

2. Pas communicatie aan

Controleer:

- websites;
- folders;
- uitnodigingen;
- beeldmateriaal.

Worden vaders daadwerkelijk aangesproken en herkend?

3. Train professionals

Professionals hebben behoefte aan:

- kennis over vaderbetrokkenheid;
- vaardigheden om vaders actief uit te nodigen;
- bewustwording van eigen aannames over vaderschap.

4. Organiseer pilots

Start bijvoorbeeld met:

- vadercafés;
- vader-kindactiviteiten;
- online bijeenkomsten;
- vaderambassadeurs.

Middellange termijn (1-3 jaar)

5. Ontwikkel een vaderinclusieve werkwijze

Maak vaderbetrokkenheid onderdeel van:

- intakeprocedures;
- begeleidingsplannen;
- evaluaties;
- kwaliteitscriteria.
-

6. Bouw een lokaal vadernetwerk

Werk samen met:

- scholen;
- wijkteams;
- jeugdgezondheidszorg;
- sportverenigingen;
- lokale vaderinitiatieven.
-

7. Zet ervaringsdeskundige vaders in

Het onderzoek laat zien dat vaders vaak beter bereikt worden door andere vaders dan door professionals alleen. Buddyprojecten, vadercoaches en vaderambassadeurs kunnen hierin een belangrijke rol spelen.

Lange termijn (3-5 jaar)

8. Veranker vaderschap in gemeentelijk beleid

Gemeenten zouden vaderschap expliciet moeten opnemen binnen:

- Kansrijke Start;
- pedagogische basis;
- preventief jeugdbeleid;
- gezinsbeleid.

9. Ontwikkel kennis en monitoring

Er is behoefte aan meer kennis over:

- wat werkt bij het bereiken van vaders;
- verschillen tussen doelgroepen;

- effecten van vadergerichte interventies.

Conclusie

De belangrijkste boodschap van dit onderzoek is dat vaders geen vergeten doelgroep zouden moeten zijn, maar een vanzelfsprekend onderdeel van de pedagogische basis. De uitdaging ligt niet zozeer in het overtuigen van vaders van hun belang, maar in het creëren van een pedagogische en professionele omgeving waarin zij zich gezien, uitgenodigd en ondersteund voelen. Voor welzijnsorganisaties betekent dit een beweging van *"ouders zijn welkom"* naar *"vaders worden actief betrokken"*. Juist daar ligt een belangrijke kans om gezinnen, kinderen en gemeenschappen duurzaam te versterken.